

Unghiul mort nu există

— VIRGIL IORDACHE —

DIALOG

ÎNTR-UN eseu recent¹ dl Sorin Lavric susține ideea că filosofii își scriu textele dintr-un unghi mort. Acest mod de abordare i-ar împiedica să aibă parte de o receptare adecvată din partea cititorilor. Recunosc faptul că am fost prins de lectura textului. Din această perspectivă și-a atins pe termen scurt scopul declarat, generând emoțiile de rigoare. Într-un al doilea pas de raportare la text am încercat să îi elucidez structura. Epuizat de tentativă, m-am concentrat în cele din urmă pe cele patru argumente explicate pe care autorul le aduce în susținerea ideii propuse, și anume:

1. Nimeni nu citește în vederea textului.

2. Nimeni nu scrie în nume propriu.

3. Nu există opere clasice.

4. Ideea este o reprezentare mentală.

În urma analizei acestor argumente cred totuși că dacă textul „Unghiul mort” îmi va rămâne în memorie, va fi prin latura lui cognitivă, nu prin emoția pe care a transmis-o. Am ajuns la convingerea că unghiul mort de care vorbește dl Sorin Lavric nu există. Patru sunt contra-argumentele care pledează pentru inexistența unghiului mort.

1. *Oricine citește în vederea textului*, pentru că el însuși este un text. Nu doar un text, dar și un text. Prin textul pe care îl citește persoana își extinde eul. El este, într-un mod structurat de scopuri, lumea, iar lumea are și acest nivel de funcționare, prin adevăr. A fi text înseamnă pentru ea a funcționa obiectiv pentru a te descurca mai eficient (nu neapărat și mai eficace) prin hățșul lumii. Mai mult, există o

regiune a lumii în care adevărul este aplicabil într-un sens tare, ca adevăr prin corespondență cu faptele, și aceasta este zona imediatului, a ființării la îndemână² (o zonă nu neapărat congruentă, sau măcar asemănătoare, la diferite persoane). Din această perspectivă, se poate trăi într-un adevăr, și implicit se poate trăi prin rezistență la minciună. Dacă nu citim în vederea textului, în vederea noastră ca text, atunci nu putem rezista la minciună și vom fi copleșiți de totalitarism.

2. *Oricine scrie în nume propriu*, pentru că persoana este de un nivel mai profund (ontologic) decât condiționările sociale care dau identitatea eului (ontic). **Cum** scrie persoana depinde de contextul social și cultural, nu faptul că scrie. Nu este cazul să facem paradă de altruism și pășare de ceilalți, fie și de lectorii noștri, pentru că altruismul este o formă subtilă de egoism. Este de ajuns să ajutăm pe cât ne stă în puteri și atât.

3. *Există opere clasice*, și anume cele care dau măsura cea mai bună a omeneșului. Nu există o lume a prezentului și o lume a trecutului, decât din punct de vedere ontic. Lumea ontică a trecutului face parte din lumea prezentului ca o extindere a trecutului esențial al persoanei, ca parte din eul acesteia. Homer te entuziasmează, Kant te emoționează iar Heidegger te face să plângi de bucurie.

4. *Ideea nu este o reprezentare mentală*, pentru că nu există reprezentări mentale. Reprezentarea mentală este un concept psihologic cu anumite utilitate teoretică. În calitate de concept

„minte” este parte a lumii, dar referentul acestui concept are același statut pe care îl are referentul conceptului de quarc. Spre deosebire de referentul unui concept, care în anumite cazuri este lipsit de realitate, ideea este întotdeauna o parte a lumii. De exemplu ideea de reprezentare mentală este o parte a lumii, în timp ce reprezentarea mentală nu. O idee este un lucru discursiv, adică un lucru care are funcție de semnificare, adică un lucru prin care ne reprezentăm altceva, o altă realitate, absentă, sau o posibilă realitate, sau o pură ficțiune logic posibilă. O idee este o entitate nefizică, dar asta nu înseamnă că este o reprezentare mentală. Nu este nici entitatea fizică prin care avem acces la ideile altora (de exemplu acest text pe ecran). Ideea este accesibilă direct în lumea persoanei, a fiecăruia dintre noi care este o persoană (pentru că am început să am înțeles că toți oamenii sunt persoane). Dar ideile unei persoane pot fi accesibile și altor persoane doar prin intermediul unor entități fizice (purătorii de sens).

O idee nu este neapărat un gând propozițional. Brâncuși avea ideea păsării măiaștre și ne-a arătat-o creându-i referentul. Ideea de artă a fugii aparținea lumii lui Bach (lumii persoanei Bach, nu epocii, etc), și el a pus-o într-o formă purtătoare pe care tot încercăm să o finalizăm și să o înțelegem. Ideea de Dumnezeu aparține lui Isus și ne-a arătat-o prin însăși viața Lui ca semn (de atunci încoace omul nu mai poate fi decât un Dumnezeu ratat).

Canalele de comunicare, cum sunt televiziunea și cartea, au performanțe

diferite în transmiterea ideilor de feluri diferite. Nu e nimic rău cu televiziunea, ci cu cei care o folosesc. Sunt mulți cei cărora le-ar plăcea să vadă interviuri cu Putnam, Rorty, Flonta sau Pîrvu, iar citirea cărților lor nu satisface această preferință. Avem nevoie de o televiziune pentru elite, pentru o mie de oameni, emisiunile culturale nu sunt suficiente. Dacă avem și resursele să o creăm și să îi achiziționăm serviciile este altă chestiune.

Idei în dialog înseamnă încercarea persoanelor de a-și cunoaște reciproc lumile discursive, de a-și sonda reciproc trecutul esențial. Pentru că ideile personale susțin memoria personală și astfel identitatea eului. Idei în dialog înseamnă afirmarea eului tău și (un și logic) afirmarea eului celuilalt. Idei fără dialog înseamnă instrumentalizarea celuilalt, tratarea lui doar ca mijloc pentru alte scopuri decât iubirea. Nu pot exista idei în dialog fără toleranță, și nu poate exista toleranță fără o minimală iubire de semenii.

Dacă se poate spune că există o pată oarbă atunci când scrii, ea acoperă întregul câmp vizual, nu doar o parte din el. Suntem lumi izolate, monadice, dar cu ferestre larg deschise unele către altele. Ferestre ale speranței pe care intră iubirea sau ne iubirea semenilor, generând emoții și cunoaștere.

✎

¹ Sorin Lavric, „Unghiul mort”, *Idei în Dialog*, nr. 12 (39), 2007.

² Ființarea la îndemână nu include zona clasei de referință a discursului științific, deși include în ea discursul științific. ✎

O chestiune de optică

— SORIN LAVRIC —

CRED că domnul Virgil Iordache și cu mine avem păreri mult mai apropiate decât lasă de înțeles textul dînsului. Intuim aceleași nuanțe, atîta doar că le exprimăm diferit, și fiindcă le exprimăm diferit ajungem

să nu ne mai înțelegem. Aceasta e drama oricărei polemici filozofice, că se preschimbă într-o interminabilă discuție despre cuvinte, fiecare opozițional încercînd să-i arate celuilalt că nu a înțeles ce vroia să spună prin cutare sau cutare cuvînt, și de aici se începe o

horă patologică: o baterie a apei în piua culminînd într-o sastisire reciprocă. Un cititor atent va simți imediat ce se întîmplă: nici unul din preopinienți nu știe exact cum stau lucrurile, numai că nu vrea să recunoască, și asta din orgoliu. Nu știu dacă cineva și-a schimbat

opiniile la capătul unei polemici. De obicei se întîmplă invers: fiecare se adîncește cu încăpăținare în tranșeele ideii pe care o apără.

Prin urmare, mărturisesc de la început că nu știu dacă am dreptate. Și cum singurul mod de a ocoli o ceartă în